

อำนาจชาตินิยมของญี่ปุ่น: การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคง และการทหารแก่ฟิลิปปินส์

จันทวัฒน์ ศิริรัตน์

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันญี่ปุ่นเผชิญกับความท้าทายซึ่งทำให้เครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไม่เพียงพออีกต่อไป นายกรัฐมนตรีชินโซ อาเบะ จึงได้ปรับปรุงกฎหมายและกลไกเพื่อรองรับการใช้อำนาจทางทหารในฐานะเครื่องมือใหม่ การดำเนินนโยบายเชิงรุกดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดอำนาจชาตินิยม (Smart Power) ของ Joseph Nye ซึ่งเป็นแนวทางการใช้อำนาจทางทหารที่สอดคล้องกับรูปแบบและเป้าหมายของญี่ปุ่น การกระชับความสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์ถือเป็นความร่วมมือด้านความมั่นคงที่มีพลวัตมากที่สุด เนื่องจากญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์มีจีนเป็นความท้าทายร่วมซึ่งกระทบต่อผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศในทะเลจีนใต้ และแม้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในจะมีผลต่อทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของฟิลิปปินส์ แต่ญี่ปุ่นยังคงสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถด้านความมั่นคงทางทะเลของฟิลิปปินส์ เพื่อยกระดับสู่การเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืน อันเป็นพื้นฐานของการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินนโยบายทะเลจีนใต้ของญี่ปุ่น

คำสำคัญ: ความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหาร, จีน, ญี่ปุ่น, ทะเลจีนใต้, ฟิลิปปินส์

จันทวัฒน์ ศิริรัตน์ นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ E-mail: <jintavat@asia.tu.ac.th>.

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “เครื่องมือการทูตใหม่ของญี่ปุ่น: การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงและการทหารแก่ฟิลิปปินส์และเวียดนาม” โดยการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีงบประมาณ 2560

Japan's Smart Power: Providing Defense and Security Assistance to the Philippines

Jintavat Sirirat

ABSTRACT

Japan currently confronts the challenges which considerably impact its status quo and interests. In this context, Japanese economic and cultural power as traditional instruments are hardly adequate in the contemporary situation. Prime Minister Shinzo Abe, therefore, amends laws and apparatuses to underlie a new diplomatic instrument — military power. Such action can demonstrate to Smart Power concept by Joseph Nye. With the concept, this paper presents an example of most dynamical defense partner, Japan and the Philippines, because they have the same hazardous threat that is China's aggressiveness on maritime disputes, particularly in the South China Sea. In consequence, Japan contiguously raises defense and security assistance to the Philippines toward the sustainable strategic partnership, although President Rodrigo Duterte's foreign policy would negatively affect the Japanese goals.

KEYWORDS: China, Defense and Security Cooperation, Japan, The Philippines, The South China Sea

Jintavat Sirirat is a researcher at Institute of East Asia Studies, Thammasat University. E-mail: <jintavat@asia.tu.ac.th>.

This article is part of his research project on “Khruangmue kan thoot mai khong yipoon: kan hai khwam chuai lua dan khwam man khong lae kan thahan kae filipin lae vietnam” [Japan's New Diplomatic Tool: Providing Security and Military Assistance to the Philippines and Vietnam], funded by Institute of East Asia Studies, Thammasat University, 2017.

บทนำ

สภาพแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบันเต็มไปด้วยความตึงเครียด ทั้งจากปัญหาความมั่นคงรูปแบบเดิมและความมั่นคงรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะทำที่ที่แข่งขันของจีนในความพยายามครอบครองทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อญี่ปุ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งจากการเป็นคู่กรณีโดยตรงในกรณีพิพาทหมู่เกาะเซนคาคุ/เดียวหยู (Senkaku/Diaoyu) และความสำคัญ of ทะเลจีนใต้ต่อการเป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลหลักของประเทศ นอกจากนี้ ความพยายามพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธของเกาหลีเหนือก็เป็นอีกภัยคุกคามหนึ่งที่กระทบต่อความอยู่รอดของชาติ เหล่านี้คือภัยคุกคามที่กำลังดำเนินอย่างต่อเนื่องและดูเหมือนจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดคำถามถึงความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่เลวร้ายของญี่ปุ่น เนื่องจากอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ตลอดจนการพึ่งพาความสามารถทางทหารของสหรัฐฯ ไม่เพียงพออีกต่อไปในโลกศตวรรษที่ 21

นายกรัฐมนตรีชินโซ อาเบะ (Shinzo Abe) จึงมีความมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งของประเทศเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสมท่ามกลางสถานการณ์ที่ถูกรุนในภูมิภาค ซึ่งตั้งแต่ปี 2012 นายกรัฐมนตรีอาเบะได้ทำการปฏิรูปนโยบายและกลไกด้านความมั่นคงครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่สหรัฐฯ ทำการปฏิรูปช่วงปี 1945-1952 ตัวอย่างการปฏิรูปในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ ได้แก่ จัดตั้งสภาความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Council: NSC) และจัดทำยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Strategy) ภายใต้งานวิสัยทัศน์มีส่วนร่วมเชิงรุกเพื่อสันติภาพ (Proactive Contribution to Peace) ปรับปรุงหลักปฏิบัติแผนความมั่นคงแห่งชาติ (National Defense Program Guideline) ทบทวนหลักปฏิบัติความร่วมมือด้านความมั่นคงสหรัฐฯ-ญี่ปุ่น (U.S.-Japan Guideline for Defense Cooperation) ผ่อนคลายหลักปฏิบัติ 3 ข้อ เกี่ยวกับการถ่ายโอนยุทธโประกรณ์และเทคโนโลยีทางทหาร (Three Principles on Transfer of Defense Equipment and Technology) เพิ่มงบประมาณและแสนยานุภาพทางทหาร และปรับปรุงกฎบัตรการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (ODA Charter) นอกจากนี้ ยังมีความพยายามตีความมาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญเพื่อความชัดเจนในบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง (Self-Defense Force: SDF) โดยวัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือ การมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางทหารเพื่อเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศเฉกเช่นประเทศอริปไตยทั่วไป

ถึงกระนั้น การรับมือกับความท้าทายดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือกับประเทศหุ้นส่วนอีกทางหนึ่ง นายกรัฐมนตรีอาเบะจึงมีนโยบายเชิงรุกในการกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้จากการให้ความช่วยเหลือประเทศในภูมิภาค เช่น ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เพื่อยกระดับขีดความสามารถด้านความมั่นคงทางทะเลด้วยการจัดหาเรือตรวจการณ์ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการฝึกซ้อมร่วมระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคงทางทะเลในการกิจปราบปรามโจรสลัดบริเวณช่องแคบมะละกา ตลอดจนการแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหน้าที่และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์ถือเป็นการกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่มีความโดดเด่นมากที่สุด ซึ่งเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็น

เห็นถึงการนำทรัพยากรด้านความมั่นคงและการทหารมาเป็นเครื่องมือใหม่ทางการทูตของญี่ปุ่น การมีองค์ความรู้และความเข้าใจต่อการสานสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในฐานะหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ด้วยเครื่องมือทางการทูตใหม่จึงเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของโครงการวิจัยนี้

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “เครื่องมือการทูตใหม่ของญี่ปุ่น: การให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงและการทหารแก่ฟิลิปปินส์และเวียดนาม” เพื่อศึกษายุทธศาสตร์และนโยบายด้านความมั่นคงและการทหารของญี่ปุ่นในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะช่วงปี 2013-2017 นโยบายต่อทะเลจีนใต้ และความร่วมมือกับประเทศหุ้นส่วนด้านความมั่นคงอย่างฟิลิปปินส์และเวียดนาม ภายใต้สมมติฐานที่ว่า “การปฏิรูปนโยบายและกลไกความมั่นคงของนายกรัฐมนตรีอาเบะมีจุดประสงค์เพื่อให้ญี่ปุ่นสามารถใช้อำนาจทางทหารในฐานะเครื่องมือใหม่ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อรักษาสถานะเดิมและผลประโยชน์ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาค” นอกเหนือจากอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมซึ่งเป็นเครื่องมือหลักของญี่ปุ่นมาหลายทศวรรษ พฤติกรรมดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิด “smart power” ของ Joseph Nye

แนวคิดอำนาจชาญฉลาด (Smart Power)

แนวคิด “smart power” เป็นผลสืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของกระแสต่อต้านการใช้กำลังจัดการกับปัญหาทั้งภายในและระหว่างประเทศ ทำให้การใช้อำนาจ “hard power” ไม่เป็นที่ต้อนรับอีกต่อไปในโลกยุคปัจจุบัน โดยมีตัวอย่างคือ การใช้กำลังของสหรัฐฯ จัดการระบอบประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ของอิรักและดาไลลามะของอัฟกานิสถาน ซึ่งทำให้สหรัฐฯ ไม่สามารถประสมกับชัยชนะได้อย่างแท้จริงและคิดห่อมสงครามจนถึงปัจจุบัน Nye จึงนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ที่มีทั้งพลังทางทหาร เศรษฐกิจและวัฒนธรรมร่วมสมัย

จุดประสงค์เบื้องต้นของการพัฒนาแนวคิด “smart power” จึงเป็นการยกระดับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ด้วยการต่อยอดจากแนวคิด “soft power” อันเป็นพลังที่เกิดจากแรงดึงดูดใจหรืออำนาจในการโน้มน้าว (attraction/co-optive) ที่ได้มาจากวัฒนธรรม ค่านิยมและนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งอำนาจในการกำหนดวาระ (agenda setting) ที่เกิดจากการมีบทบาทนำบนเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ ผสานกับอำนาจ hard power ที่เกิดจากการใช้อำนาจบังคับ (coercion) จากการใช้กำลัง (force) และการคว่ำบาตร (sanction) ตลอดจนการชักจูง (inducement) ให้ปฏิบัติตามด้วยการซื้อ (payment) หรือการติดสินบน (bribe) เพื่อบรรลุเป้าหมายและผลประโยชน์ตามที่ต้องการ (Nye, 2004: 5-11)

ภายใต้แนวคิด smart power แม้ว่าอำนาจทางทหาร (military power) ซึ่งเป็นที่มาหลักของอำนาจ hard power จะไม่เป็นที่ต้อนรับของชุมชนระหว่างประเทศ แต่หากนำมาใช้อย่างชาญฉลาดอำนาจทางทหารก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่อำนาจ soft power เพียงลำพังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ รักษาผลประโยชน์แห่งชาติหรือรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้ ดังนั้น Nye จึงนำเสนอการใช้อำนาจทางทหารอย่างชาญฉลาดในหนังสือ *The Future of Power* โดยแบ่งอำนาจทางทหารออกเป็น 4 ประเภทตามรูปแบบพฤติกรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 อำนาจทางทหาร (Military Power)

รูปแบบพฤติกรรม	← บังคับ → โน้มน้าว			
	การบังคับเชิงกายภาพ	การข่มขู่แกมบังคับ	การปกป้อง	
วิธีการ	การโจมตี และทำลาย	การทูตเชิงบังคับ	พันธมิตรและการรักษาสันติภาพ	การให้ความช่วยเหลือและฝึกฝน
คุณลักษณะหลัก	ความสามารถ	ความสามารถและความน่าเชื่อถือ	ความสามารถและความเชื่อใจ	ความสามารถและความปรานี
ทรัพยากรสำคัญ	กำลังคน ยุทธโศปกรณ์ และกลยุทธ์	การทูตแบบยืดหยุ่น	กำลังทหารและการทูต	โลกและงบประมาณ

ที่มา: ดัดแปลงจาก Nye, 2011: 42.

1) การบังคับเชิงกายภาพ (physical coercion) โดยใช้กำลังโจมตี (fighting) หรือการทำลาย (destruction) เพื่อบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ซึ่งหัวใจสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์นี้คือ ชีดความสามารถ (competence) จากกำลังคน ยุทธโศปกรณ์ เทคโนโลยี องค์กร งบประมาณ การฝึกฝนและกลยุทธ์ และความชอบธรรม (legitimacy) ทั้งนี้ การบังคับเชิงกายภาพเป็นการใช้อำนาจในลักษณะ “hard power” มากที่สุด

2) การข่มขู่แกมบังคับ (threat of coercion) มีลักษณะเป็นการทูตเชิงบังคับ (coercive diplomacy) ซึ่งมีการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างความสามารถคล้ายกับการโจมตีและการทำลาย แต่การทูตเชิงบังคับจะต้องมีความน่าเชื่อถือ (credibility) ที่เกิดจากความเข้มแข็ง รวมถึงการทูตแบบยืดหยุ่น (agile diplomacy) อันเป็นความสามารถจากการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

3) การปกป้อง (protection) เป็นหัวใจของความร่วมมือระหว่างพันธมิตรที่สร้างขึ้นจากความสามารถด้านกำลังพลและฝีมือทางการทูต ซึ่งความสามารถและความเชื่อใจ (trust) เป็นหลักสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินยุทธศาสตร์ การปกป้องนี้สามารถเป็นได้ทั้ง “hard power” และ “soft power” เช่น การเป็นพันธมิตรในนาม NATO เป็น “hard power” ของสหรัฐฯ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างเจ้าหน้าที่ของแต่ละประเทศที่นำไปสู่ความร่วมมือ ตลอดจนการรวมตัวเพื่อปกป้องสันติภาพ

4) การให้ความช่วยเหลือ (assistance) อำนาจทางทหารนั้นสามารถแปรเปลี่ยนไปเป็นการให้ความช่วยเหลือได้ เช่น การช่วยเหลือด้านการฝึกฝนทักษะทางทหาร การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การซ้อมรบร่วม การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและภัยพิบัติ เป็นต้น ความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของความสามารถและความปรานี (benignity) โดยการให้ความช่วยเหลือเป็นการใช้อำนาจทางทหารในลักษณะการสร้างเสน่ห์ หรือโน้มน้าวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ บทความจี้นี้จะใช้แนวทางนี้เป็นพื้นฐานในการศึกษา

เมื่อนำกรอบแนวคิด “smart power” มาวิเคราะห์ในกรณีศึกษาของญี่ปุ่นก็พบถึงความเป็นไปได้ที่ญี่ปุ่นจะประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศด้วยการใช้ทรัพยากรด้านความมั่นคงและการทหารมากระชับความสัมพันธ์กับประเทศหุ้นส่วน เนื่องจากญี่ปุ่นมีคุณสมบัติจาก (1) *ความปรานี* ที่เกิดจากการให้ความช่วยเหลือ (ทั้งแบบให้เปล่าและเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ) ด้านความมั่นคงและการทหารเพื่อยกระดับความสามารถด้านความมั่นคงของประเทศหุ้นส่วน เช่น การจัดหายุทโธปกรณ์ การฝึกซ้อมร่วม การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนระดับเจ้าหน้าที่ เป็นต้น และ (2) *ความสามารถ* ญี่ปุ่นได้รับการยอมรับถึงขีดความสามารถด้านกำลังทหาร ความพร้อมและความทันสมัยของยุทโธปกรณ์ อีกทั้งญี่ปุ่นยังมีฐานะเป็นประเทศผู้ผลิตยุทโธปกรณ์ที่มีคุณภาพ เช่น รถถัง เรือบรรทุกเครื่องบิน เรือดำน้ำ เรือตรวจการณ์ และชิ้นส่วนเครื่องบินรบ สอดคล้องกับมุมมองของนายกรัฐมนตรีอาเบะที่เห็นว่าอุตสาหกรรมป้องกันประเทศควรเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจญี่ปุ่นตามแนวคิดอาเบะโนมิกส์ (Abenomics) นอกจากนี้ ในมุมมองของนานาชาติ ญี่ปุ่นมีความชอบธรรมในการใช้ทรัพยากรด้านความมั่นคงเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเชิงสร้างสรรค์ เพราะที่ผ่านมาญี่ปุ่นพิสูจน์ให้เห็นถึงบทบาทด้านความมั่นคงในประชาคมระหว่างประเทศ เช่น การเป็นกองกำลังป้องกันสันติภาพของสหประชาชาติ การเป็นหน่วยบรรเทาภัยพิบัติ ตลอดจนบรรทัดฐานทางสังคมและข้อกำหนดทางกฎหมาย (มาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญ) ก็เป็นส่วนที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นว่าญี่ปุ่นจะไม่ใช้อำนาจทางทหารในเชิงก้าวร้าวแบบ “hard power” อีกทางหนึ่ง

สถานะของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นและความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น และความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ พบว่า Gerald L. Curtis (2013), Bjørn E. M. Grønning (2014) และ Ilai Z. Saltzman (2015) วิเคราะห์ตรงกันว่า การดำเนินนโยบายเชิงรุกด้านการทหารของจีน โดยเฉพาะในประเด็นข้อพิพาททะเลจีนตะวันออกเหนือหมู่เกาะเซนคาคุ/เตียวหยู และความพยายามพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธของเกาหลีเหนือ เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้รัฐบาลญี่ปุ่นปรับปรุงนโยบายและกลไกด้านความมั่นคงของประเทศ ก่อปรกับความกังวลต่ออำนาจทางทหารที่ถดถอยของสหรัฐฯ อันเป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยที่รัฐบาลญี่ปุ่นนำมาประกอบการพิจารณา อย่างไรก็ตาม พบว่าการเมืองและมตมหาชนภายในประเทศยังเป็นอุปสรรคต่อการนำทรัพยากรด้านความมั่นคงและทางทหารมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพราะความกังวลต่อทิศทางการดำเนินนโยบายของนายกรัฐมนตรีอาเบะ ที่อาจนำญี่ปุ่นกลับไปสู่ประเทศที่นิยมลัทธิทหาร เช่น ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แต่ถึงกระนั้น Shinichi Kitaoka (2014), Adam Liff (2015) และ Michael Auslin (2016) เห็นต่างออกไป คือ ญี่ปุ่นจะไม่กลับไปนิยมลัทธิทหารอีก เพราะยุทธศาสตร์นโยบายและกลไกด้านความมั่นคงยังอยู่ภายใต้กรอบบรรทัดฐานเดิม ได้แก่ มาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญ ระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง และการตีความอย่างแคบเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางทหารให้อยู่ภายใต้วาท

กรรมการป้องกันตนเองและพันธมิตร โดยจะไม่ขยายเป็นการรุกรานหรือเริ่มก่อน (first use) และการใช้อำนาจทางทหารจะเป็นทางเลือกสุดท้ายของการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นความระมัดระวังอย่างมากแตกต่างจากประเทศอื่น

การขยายอำนาจทางทะเลของจีนยังส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องมีนโยบายด้านความมั่นคงทางทะเลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะทิศทางการดำเนินนโยบายของจีนมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ Nguyen Hung Son (2013), Yoji Koda (2016) และ Lionel P. Fatton (2016) วิเคราะห์ว่า ยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงทางทะเลของญี่ปุ่นแปรผันตามสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยพฤติกรรมการดำเนินนโยบายของจีนเป็นปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นปรับเปลี่ยนจากบทบาทเชิงรับ มาเป็นบทบาทเชิงรุกในการรักษาความมั่นคงทางทะเล ญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นประเทศหมู่เกาะ ความมั่นคงทางทะเลจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อความอยู่รอดและความรุ่งเรืองของประเทศ โดยเฉพาะทะเลจีนใต้ที่เป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญ ญี่ปุ่นจึงพยายามมีบทบาทในการรักษาความมั่นคงทางทะเลผ่านช่องทางพหุภาคี เช่น การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) และข้อตกลงความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อการต่อต้านการกระทำอันเป็นโจรสลัดและการปล้นเรือโดยใช้อาวุธในเอเชีย (Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia: ReCAAP) ความร่วมมือทวิภาคีกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของพันธมิตรรัฐ-ญี่ปุ่น นอกจากนี้ นักวิชาการอย่าง Ian Storey (2013), Tomotaka Shoji (2014) และ Paul Midford (2015) ได้ให้ความเห็นว่า การให้ความสำคัญต่อประเด็นข้อพิพาททะเลจีนใต้ของญี่ปุ่นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นพิพาทในทะเลจีนตะวันออก เพราะญี่ปุ่นมองว่า หากจีนสามารถครอบครองทะเลจีนใต้ได้ ทะเลจีนตะวันออกคือพื้นที่ถัดไป ญี่ปุ่นจึงพยายามยับยั้งความพยายามของจีนที่ต้องการทำให้ทะเลจีนใต้เป็นทะเลสาบของจีน (Chinese Lake)

แนวทางที่ญี่ปุ่นใช้รับมือกับความทะเยอทะยานของจีนในการครอบครองทะเลจีนใต้ คือ การกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศหุ้นส่วนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่ง Bhubhindar Singh (2010), Kei Koga (2016), John lee (2016) และ Catharin Dalpino (2016) เห็นตรงกันว่า การที่นายกรัฐมนตรีอาเบะดำเนินนโยบายเชิงรุกตั้งแต่การขึ้นดำรงตำแหน่งในปีแรก ด้วยการเยือนอาเซียนครบทั้ง 10 ประเทศ พร้อมแถลงแนวคิดริเริ่มเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ รวมทั้งการเพิ่มบทบาทเชิงรุกบนเวทีความร่วมมือในภูมิภาค ล้วนเป็นผลจากการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาค แต่เนื่องจากกลไกอาเซียนขาดประสิทธิภาพจากความเป็นเอกภาพของชาติสมาชิก ญี่ปุ่นจึงหันมาเน้นสร้างความร่วมมือในระดับทวิภาคีมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่อ้างสิทธิในทะเลจีนใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ซึ่งความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหารระหว่างญี่ปุ่นกับทั้งสองประเทศมีความคืบหน้าอย่างมีนัยสำคัญในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ เพราะมีเป้าหมายร่วมกันคือรับมือกับความท้าทายจีน

งานวรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยจีนต่อการปรับปรุงนโยบายและกลไกด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น โดยเฉพาะการรุกคืบเพื่อครอบครองทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้

การยกระดับความสำคัญของนโยบายความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคจึงเป็นสิ่งที่ไม้อาจจะเลยได้ ดังนั้น ในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะการมีส่วนร่วมด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ เพราะเป็นก้าวสำคัญของญี่ปุ่นนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ได้นำทรัพยากรด้านความมั่นคงมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศที่มีภัยคุกคามร่วมอย่างฟิลิปปินส์และเวียดนาม สำหรับบทความนี้เป็นการนำเสนอความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหารระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์ด้วยแนวคิด smart power เนื่องจากความร่วมมือระหว่างสองประเทศมีพลวัตที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของญี่ปุ่นในการเข้ามามีบทบาทด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคผ่านการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านยุทธโศปกรณ์และองค์ความรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายดังที่ตั้งไว้

ข้อพิพาททะเลจีนใต้

การรุกคืบของจีน: ภัยคุกคามร่วมของญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์

ทะเลจีนใต้เป็นหนึ่งในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของโลก ด้วยพื้นที่ประมาณ 3,500,000 ตร.กม. ครอบคลุมตั้งแต่ช่องแคบมะละกา จนบรรจบทะเลจีนตะวันออก มีผลประโยชน์ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจจากความสามารถในการควบคุมและสอดส่องความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะความเคลื่อนไหวทางทหารและการขนส่งสินค้าทางทะเล จากสถิติที่ผ่านมามีเรือผ่านเข้า-ออกช่องแคบมะละการาว 50,000 ลำ/ปี โดยมีมูลค่าการค้าประมาณ 3.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ¹/ปี คิดเป็นร้อยละ 20 ของการค้าโลกทั้งหมด และมีการขนส่งน้ำมันดิบเฉลี่ย 15 ล้านบาร์เรล/วัน เป็นรองเพียงการขนส่งน้ำมันดิบผ่านช่องแคบฮอร์มุซเท่านั้น (Center for Strategic & International Studies (CSIS), 2017; มณฑล, 2556: 21-30) นอกจากนี้ ทะเลจีนใต้ยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีมูลค่ามหาศาลนั่นคือ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยสำนักงานสำรวจทางภูมิศาสตร์ของสหรัฐฯ (United States Geological Survey: USGS) ประเมินว่า ทะเลจีนใต้มีน้ำมันสำรองประมาณ 11,000 ล้านบาร์เรล และก๊าซธรรมชาติสำรองประมาณ 190 ล้านล้านคิวบิกฟุต ขณะที่บริษัทสำรวจน้ำมันนอกฝั่งแห่งชาติจีน (Chinese National Offshore Oil Company: CNOOC) ประเมินสูงกว่านั้นคือทะเลจีนใต้มีน้ำมันสำรองประมาณ 125,000 ล้านบาร์เรล และก๊าซธรรมชาติสำรอง 500 ล้านล้านคิวบิกฟุต (Rahn, 2017) การมีอำนาจเหนืออาณาบริเวณนี้จึงหมายถึง การเป็นมหาอำนาจในระดับภูมิภาคซึ่งต่อ ยอดไปสู่ระดับโลก หลายประเทศจึงพยายามครอบครองมาตั้งแต่ในอดีตทั้งประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตก ญี่ปุ่นสมัยจักรวรรดิ และสหรัฐฯ โดยในปัจจุบัน จีน ไต้หวัน และเวียดนามใช้เหตุผลทางประวัติศาสตร์และบันทึกที่มีในอดีตในการอ้างสิทธิครอบครอง ส่วนฟิลิปปินส์อ้างสิทธิตามหลักการค้นพบและความใกล้เคียงประกอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS) ปี 1982 เช่นเดียวกับมาเลเซียและบรูไนที่อ้างสิทธิครอบครองตามหลักดินแดนไหล่ทวีปและเขตจำเพาะทางเศรษฐกิจด้วยกฎหมายฉบับเดียวกัน (มณฑล, 2556: 39-45) แม้ว่าแต่ละประเทศอ้างสิทธิครอบครองเหนือพื้นที่ในทะเลจีนใต้ด้วยเหตุผลที่ต่างกันไป แต่ก็มีเป้าหมายเดียวกันคือ การแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญ

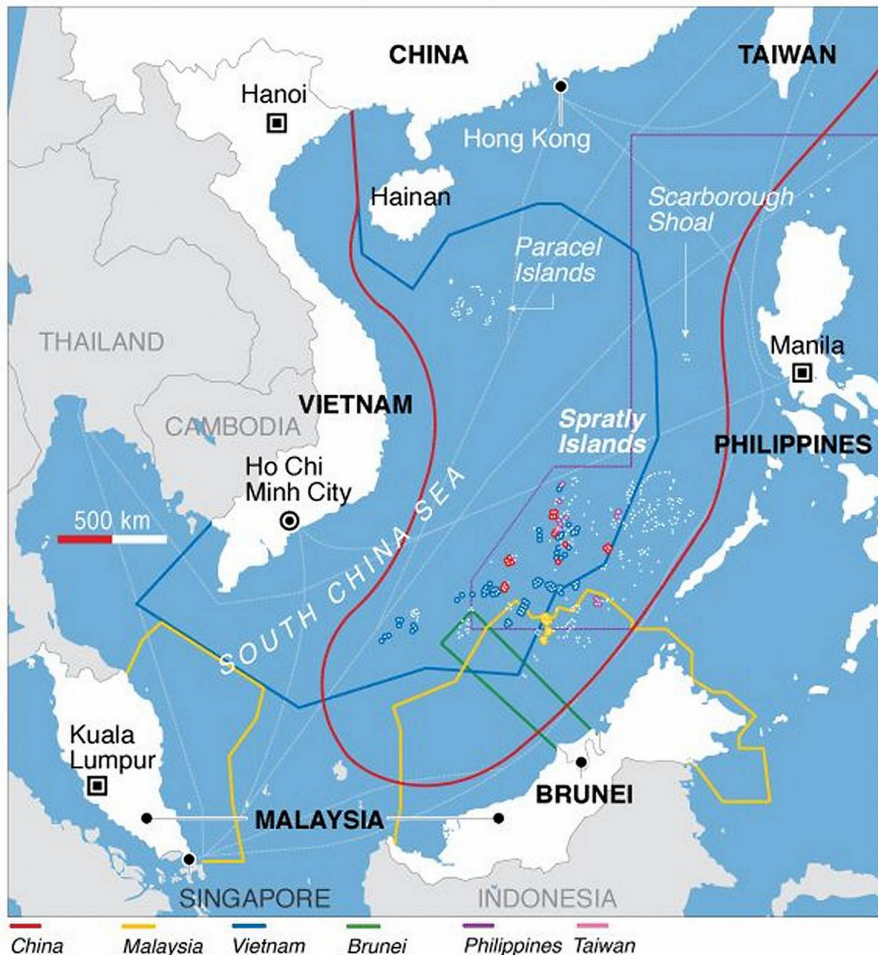
ต่อความอู่อุดและความรุ่งเรืองของชาติ

ประเด็นทะเลจีนใต้เริ่มทวีความเข้มข้นขึ้นเมื่อประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (Xi Jinping) มียุทธศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางทหารและแสดงอำนาจอธิปไตยบนดินแดนและน่านน้ำที่ถือว่าเป็นของจีนโดยชอบธรรม ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นผลประโยชน์สูงสุดที่ไม่สามารถต่อรองได้ ด้วยความสำคัญดังกล่าวจีนได้เพิ่มงบประมาณทางทหารอย่างต่อเนื่องจากการประเมินของสถาบันวิจัยเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศแห่งสต็อกโฮล์ม (Stockholm International Peace Research Institute: SIPRI) พบว่า ในปี 1996 จีนมีงบประมาณทางทหารราว 27,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 1.7 ของ GDP) เพิ่มขึ้นเป็น 92,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 2 ของ GDP) ในปี 2006 และ 225,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2016 (ร้อยละ 1.9 ของ GDP) ถึงอย่างนั้น ตัวเลขจากทางการจีนก็ต่ำกว่าการประเมินจากฝั่งตะวันตก โดยประเมินว่า งบประมาณทางทหารของประเทศยังต่ำกว่างบประมาณของชาติมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ อีกทั้งการเพิ่มงบประมาณของจีนเป็นการเพิ่มขึ้นตามปกติสอดคล้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและความจำเป็นในการสร้างความมั่นคงของประเทศ (Li, 2018) การเพิ่มงบประมาณทางทหารของจีนถูกจับตามองจากประเทศในภูมิภาคเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากจีนจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางทะเล ซึ่งที่ผ่านมาจีนเข้าประจำการเรือดำน้ำ เรือพิฆาต เรือฟริเกต เครื่องบินลาดตระเวนและเครื่องบินโจมตี ที่สำคัญคือ เรือบรรทุกเครื่องบิน ได้แก่ เรือ *Liaoning* และกำลังจัดสร้างเรือลำแรกของชุด Type 001A ราวงับน้ำ 80,000-100,000 ตัน มีกำหนดการเข้าประจำการภายในสิ้นปีนี้ โดยจีนมีแผนเข้าประจำการเรือบรรทุกเครื่องบินอย่างน้อย 4 ลำภายในปี 2030 (Chan, 2018) อันจะทำให้จีนมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการในทะเลไกลฝั่งหรือทะเลน้ำลึกมากขึ้น ขณะเดียวกันยังได้สร้างท่าเรือและสนามบินบนเกาะเทียมในทะเลจีนใต้ อันเป็นการขยายขีดความสามารถทางทะเลที่สร้างความกังวลให้แก่ประเทศในภูมิภาคและที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ และญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก

นับตั้งแต่ปี 2014 จีนได้ถมเกาะเทียมและสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานบริเวณแนวปะการังรอบหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly) และพาราเซล (Paracel) อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของโครงการริเริ่มความโปร่งใสทางทะเลแห่งเอเชีย (Asia Maritime Transparency Initiative) ของศูนย์ศึกษาการระหว่างประเทศและยุทธศาสตร์ (Center for Strategic and International Studies: CSIS) พบว่า ในปี 2017 จีนได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่บริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซลรวมแล้วกว่า 290,000 ตร.ม. โดยมีการดำเนินการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นทั้งทางเศรษฐกิจและการทหาร เช่น อุโมงค์คลังสินค้าบนแนวปะการังซูบี (Subi Reef) และมิสซีฟ (Mischief Reef) สถานีเรดาร์บนแนวปะการังแฟรี่ ครอส (Fiery Cross Reef) การทำเหมืองบนเกาะทรี (Tree Island) รวมถึงการสร้างท่าเรือและสนามบินที่สามารถรองรับยุทธโประณ์ทางทหารขนาดใหญ่ได้ เช่น เครื่องบินขนส่ง Y-8 (Chandran, 2017) นักวิเคราะห์ยังเชื่อว่า การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของจีนในทะเลจีนใต้มีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ต่อต้านการเข้าถึง/ปฏิเสธการเข้าพื้นที่ (Anti-Access/Area-Denial: A2/AD) โดยยกตัวอย่างการสร้างท่าเรือเพื่อรองรับกองเรือลาดตระเวนระยะไกล และหน่วยบัญชาการทางทหาร ตลอดจนการปกป้องเส้นทางขนส่งทางทะเลที่จีนต้องพึ่งพาถึงร้อยละ 60

ของการขนส่งทางทะเลทั้งหมดของจีน (Ying Hui, 2017)

ภาพที่ 1 พื้นที่ทับซ้อนในทะเลจีนใต้



ที่มาภาพ: flickr. 2018. “Map, Mineral Claims, South China Sea.” Url: <https://www.flickr.com/photos/vizpix/14221014032/>; Accessed on 1 August 2018.

การรุกรานของจีนมีผลให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างคู่กรณีบ่อยครั้งมากขึ้น ทั้งระหว่างกองทัพเรือ หน่วยยามฝั่ง และเรือประมง เช่น จีนกับฟิลิปปินส์ และจีนกับเวียดนาม ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ จะทำให้ความขัดแย้งบานปลาย จนนำไปสู่ความสูญเสียที่ไม่เพียงจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบรรยากาศภายในภูมิภาคที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ การที่หลายประเทศมุ่งงบประมาณเพื่อพัฒนาสรรพกำลังมาสร้างอำนาจต่อรองซึ่งกันและกัน ยัง

เป็นการเบียดบังงบประมาณที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย อนึ่ง ที่ผ่านมามีเงินเลือกใช้ทั้งไม้แข็งและไม่อ่อน (stick and carrot) กับชาติอาเซียน เห็นได้จาก การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและการเพิ่มการลงทุนในภูมิภาค รวมทั้งการเห็นชอบกับข้อเสนอต่าง ๆ เพื่อแก้ไขข้อพิพาททะเลจีนใต้บนเวทีพหุภาคี (อย่างน้อยก็บนโต๊ะเจรจา) ขณะเดียวกันก็ใช้อำนาจทางทหารเพื่อป้องปรามการอ้างสิทธิครอบครองทะเลจีนใต้ของประเทศอาเซียนที่เป็นคู่กรณีกับจีน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า แนวโน้มนโยบายด้านความมั่นคงทางทะเลของจีนยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ตราบใดที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การแสวงหาทรัพยากร (อาหาร พลังงาน) เพื่อตอบสนองการบริโภคของประชากรมากกว่าพันล้านคน รวมทั้งการรับมือกับภัยคุกคามจากต่างชาติด้วยการปกป้องเส้นทางคมนาคมทางทะเลและทางอากาศในบริเวณทะเลจีนใต้ ยังคงเป็นนโยบายที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด (Wuthnow, 2017: 4) กอปรกับหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซลถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ เป็นผลให้ข้อพิพาททะเลจีนใต้ยังคงคาราคาซังไม่สามารถแก้ไขได้ภายในเร็ววัน นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาบนเวทีพหุภาคีก็พบกับภาวะชะงักงันขาดความคืบหน้าตาม roadmap ที่กำหนดไว้ ซึ่งกระทบต่อทั้งประเทศคู่กรณีและประเทศที่ต้องพึ่งพาเสถียรภาพในทะเลจีนใต้อย่างญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นกับทะเลจีนใต้: หัวใจสำคัญของความรุ่งเรืองของประเทศ

ญี่ปุ่นไม่ใช่ประเทศที่อ้างสิทธิครอบครองทะเลจีนใต้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ญี่ปุ่นไม่ใช่ประเทศคู่กรณีโดยตรง แต่ถึงอย่างนั้น ด้วยความสำคัญของทะเลจีนใต้ที่มีต่อความรุ่งเรืองของญี่ปุ่นในฐานะเส้นทางคมนาคมหลักทั้งทางการค้าและการนำเข้าพลังงานก็ทำให้ญี่ปุ่นไม่อาจจะเลิกละปัญหาทะเลจีนใต้ได้ จากข้อมูลขององค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan External Trade Organization: JETRO) ระหว่างปี 2012-2016 ญี่ปุ่นมีสัดส่วนการส่งออกผ่านทะเลจีนใต้คิดเป็นร้อยละ 22.5 ของการส่งออกทั้งหมด และนำเข้าร้อยละ 14.5 ของการนำเข้าทั้งหมด ขณะเดียวกัน จากข้อมูลของกระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม (Ministry of Economy, Trade and Industry: METI) ญี่ปุ่นต้องพึ่งพาพลังงานฟอสซิลเพิ่มขึ้นอย่างมากหลังเหตุการณ์มหาภัยพิบัติในปี 2011 โดยแหล่งพลังงานหลักที่ญี่ปุ่นนำเข้าคือ ภูมิภาคตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และออสเตรเลีย กอปรกับอาเซียนเป็นฐานการผลิตและตลาดการค้าสำคัญของญี่ปุ่น เสรีภาพในการคมนาคมผ่านทะเลจีนใต้จึงเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ถึงแม้ญี่ปุ่นจะไม่ใช่ประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในทะเลจีนใต้โดยตรง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าญี่ปุ่นจะสามารถมองข้ามปัญหานี้ไปได้

ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ญี่ปุ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีพหุภาคีเพื่อสร้างเสถียรภาพในทะเลจีนใต้ เน้นให้ความช่วยเหลือในลักษณะการถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การให้ความรู้ด้านความมั่นคงทางทะเล การจัดสัมมนา และการฝึกอบรมแก่หน่วยยามฝั่ง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการยกระดับขีดความสามารถด้านการรักษาความมั่นคงทางทะเลภายในภูมิภาค อันจะเป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคและญี่ปุ่น แต่แนวทางดังกล่าวไม่เพียงพออีกต่อไป เมื่อภัยคุกคามความมั่นคงทางทะเลกลายเป็นปัญหา

ความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ทุกประเทศต้องให้ความสนใจมากขึ้น ญี่ปุ่นในฐานะประเทศที่มีองค์ความรู้และขีดความสามารถด้านความมั่นคงทางทะเล จึงเริ่มมีบทบาทนำในเวทีความร่วมมือพหุภาคีในภูมิภาค อาทิ การริเริ่มข้อตกลงความร่วมมือระหว่างชาติเอเชียเพื่อจัดการกับอาชญากรรมทางทะเล ซึ่งได้รับการรับรองจาก 16 ประเทศ ในปี 2001 อันเป็นจุดเริ่มของข้อตกลง ReCAAP ต่อมา มีการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Sharing Centre: ISC) ในปี 2006 เพื่อประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างชาติสมาชิก ญี่ปุ่นก็เป็นประเทศผู้บริจาครายใหญ่อันดับสอง (Storey, 2013: 141-142) และเป็นผู้ริเริ่มเวทีประชุมเพื่อความมั่นคงทางทะเลในเอเชียตะวันออก (Forum for Maritime Security in East Asia) ในการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) เพื่อหารือเกี่ยวกับกฎระเบียบทางทะเลและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันอันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางทะเลอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวไม่ได้รับการตอบรับอย่างที่คาดหวัง ซึ่งอาจเป็นเพราะข้อจำกัดในการใช้เครื่องมือด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น กอปรกับอำนาจในการโน้มน้าวใจหรือการต่อรองบนเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศมีไม่เพียงพอ (Shoji, 2014: 132-134)

ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ที่มีแนวโน้มจะเผชิญหน้ากันมากขึ้น หลังความพยายามแก้ไขผ่านเวทีพหุภาคีไม่มีความคืบหน้าอย่างที่คาดหวัง กอปรกับการปะทุขึ้นของข้อพิพาทหมู่เกาะเซนคาคุ/เดียวหยูในปี 2010 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับจีน ทั้งในระดับรัฐและประชาชนอยู่ในภาวะตึงเครียดในรอบทศวรรษ เห็นได้จาก การคุกคามเจ้าหน้าที่การทูตและภาคธุรกิจญี่ปุ่น การรณรงค์กดขี่สินค้าญี่ปุ่น และการลดการส่งออกทรัพยากรและสินแร่หายากของจีน เช่นเดียวกับกระแสชาตินิยมในญี่ปุ่นที่เพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชนญี่ปุ่นช่วงปลายปี 2010 พบว่า คนญี่ปุ่นมีทัศนคติด้านลบต่อจีนเพิ่มขึ้นมากที่สุดนับตั้งแต่ปี 1978 (Yoshimatsu, 2012: 122) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ญี่ปุ่นหันมากระชับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เพราะมองว่า ข้อพิพาททั้งสองกรณีมีความสัมพันธ์กัน หากจีนสามารถบรรลุเป้าหมายในการครอบครองทะเลจีนใต้ได้ ก้าวต่อไปคือ ทะเลจีนตะวันออก ซึ่งจะกระทบต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่น ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Storey, 2013: 143-146) แต่ด้วยปัญหาทางการเมืองจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเฉลี่ยทุก ๆ ปี ทำให้ญี่ปุ่นขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย จนกระทั่งสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่การเมืองญี่ปุ่นมีเสถียรภาพและมีทิศทางของนโยบายที่ชัดเจน นายกรัฐมนตรีอาเบะได้เริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาทะเลจีนใต้ตั้งแต่เดือนแรกที่ขึ้นดำรงตำแหน่ง สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลปัจจุบันที่ต้องการเข้ามามีบทบาทด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคมากขึ้น

ฟิลิปปินส์กับข้อพิพาททะเลจีนใต้

ฟิลิปปินส์เป็นหนึ่งในประเทศที่อ้างสิทธิครอบครองพื้นที่ในทะเลจีนใต้ โดยพื้นที่สำคัญที่ฟิลิปปินส์อ้างสิทธิครอบครอง ได้แก่ (1) หมู่เกาะสแปรตลีย์ เนื้อที่ประมาณ 729,000 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 38 ของพื้นที่ทะเลจีนใต้ทั้งหมด โดยปัจจุบันฟิลิปปินส์ครอบครองอยู่ 9 เกาะ ในบริเวณที่เรียกว่า กลุ่มเกาะกาลายาอัน (Kalayaan Island Group) (2) แนวแมกเคิลฟิลด์ (Macclesfield

Bank) พื้นที่ประมาณ 6,400 ตร.กม. อยู่ทางทิศเหนือของหมู่เกาะสแปรตลีย์ (3) สันดอนสกาโบโรห์ (Scarborough Shoal) ที่อยู่ระหว่างแนวแมกเคลิลด์กับเกาะลูซอน ซึ่งเรียกกันในภาษาตากาล็อกว่า สันดอนปานตาก (Panatag Shoal) เป็นแนวเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะต้องรับมือกับการเข้ามาทำประมงของจีน และ (4) แนวปะการังมิสซีฟ ซึ่งถูกจีนครอบครองในปี 1994 และจัดตั้งศูนย์บัญชาการทหารภาคพื้นทะเลจีนใต้ขึ้น การอ้างสิทธิของฟิลิปปินส์เริ่มต้นครั้งแรกในปี 1956 เมื่อคณะสำรวจเอกชนนำโดย Thomas Cloma ได้เดินทางไปสำรวจบริเวณกลุ่มเกาะกาลายาอัน (ปัจจุบันฟิลิปปินส์จัดตั้งเป็นหมู่บ้านอยู่ในจังหวัดปาลาวัน) แล้วแจ้งทางการฟิลิปปินส์ว่าอาณาบริเวณนี้ยังไม่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศใด ฟิลิปปินส์จึงได้อ้างสิทธิครอบครองตามหลักการค้นพบและความใกล้ชิด ประกอบกับอนุสัญญา UNCLOS ปี 1982 (Kingdon, 2015: 131-133; มณฑล ยศสมศักดิ์, 2556: 19-45) ด้วยความที่อาณาบริเวณที่ฟิลิปปินส์อ้างสิทธิครอบครองเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรที่มีค่า ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่จีนให้ความสำคัญกับการครอบครองอย่างเด็ดขาด จึงทำให้ทั้งสองประเทศมีการกระทบกระทั่งมาโดยตลอด จนหลายครั้งลุกลามเป็นความไม่ลงรอยทางการทูต

ฟิลิปปินส์กับจีนมีการหารือระหว่างกันเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ทั้งทางทวิภาคีและพหุภาคี แต่ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นรูปธรรมร่วมกันได้ ปัญหาระหว่างสองประเทศจึงคาราคาซังมาจนกระทั่งความขัดแย้งเริ่มระอุขึ้น เมื่อมีการดำเนินนโยบายเชิงรุกนำไปสู่การเผชิญหน้าทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจากความเหนือกว่าของอำนาจทางทหาร อิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีน ประเทศคู่กรณีจึงเลือกใช้การสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับประเทศมหาอำนาจเพื่อถ่วงดุลภัยคุกคาม รวมทั้งการต่อสู้ทางกฎหมายเพื่อคัดค้านการอ้างสิทธิของจีนในการครอบครองทะเลจีนใต้ โดยในส่วนของฟิลิปปินส์ได้มีการยื่นสารบันทึกวาจา (note verbale) เพื่อคัดค้านการใช้แผนที่เส้นประ 9 จุด (Nine-dash Line) ในปี 2011 มีสาระสำคัญคือ กลุ่มเกาะกาลายาอันเป็นของฟิลิปปินส์ รวมทั้งน่านน้ำและทรัพยากรอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของฟิลิปปินส์ตามอนุสัญญา UNCLOS และแผนที่เส้นประ 9 จุดของจีนไม่ชอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอนุสัญญา UNCLOS (Kingdon, 2015: 135) อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดข้อผูกมัดทางกฎหมาย เพราะจีนยังคงอ้างสิทธิครอบครอง จนนำไปสู่เหตุการณ์เผชิญหน้าในปี 2012

เหตุการณ์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของความบาดหมางที่ร้าวลึกระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์คือ การเผชิญหน้าบริเวณสันดอนสกาโบโรห์ในปี 2012 อันเกิดจากเครื่องบินลาดตระเวนของฟิลิปปินส์ตรวจพบเรือประมงจีน 8 ลำ ทำการประมงผิดกฎหมาย (เก็บปะการังและล่าฉลาม) ทางฟิลิปปินส์จึงส่งเรือ *BRP Gregorio del Pilar* ซึ่งเป็นเรือรบลำใหญ่ที่สุดของกองทัพเรือฟิลิปปินส์เข้าไปดำเนินการตรวจสอบแล้วจับกุม แต่ทางการจีนได้ส่งเรือลาดตระเวน *Haijian 75* และ *Haijian 84* เข้ามาขัดขวางกระบวนการดังกล่าวและได้เรียกร้องให้เรือฟิลิปปินส์ถอนออกจ่าน่านน้ำของจีน เหตุการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นประเด็นที่กระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ไม่เพียงแต่ด้านการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงด้านการท่องเที่ยวและการค้า เพราะหลังจากนั้น คณะนักท่องเที่ยวจีนได้ยกเลิกการเดินทางไปฟิลิปปินส์ ตัวเลขการค้าทวิภาคีลดลงอย่างต่อเนื่อง หรือแม้แต่สินค้ากล้วยของฟิลิปปินส์

ก็ถูกกีดกันจากข้ออ้างเรื่องความปลอดภัยของอาหาร (Poh, 2017: 147-149; Wang, 2015: 109-110) ดังนั้นแม้ว่าจะมีความพยายามแก้ไขผ่านการเจรจาจากตัวแทนระดับสูงของทั้งสองประเทศโดยมีสหรัฐฯ เป็นผู้ไกล่เกลี่ย แต่ก็ยังเป็นเพียงการทำให้ทุเลาลงชั่วคราวเท่านั้น เพราะจีนยังคงลาดตระเวนในบริเวณดังกล่าวมาโดยตลอด

การดำเนินนโยบายเพื่กร้าวของจีนและความเชื่อของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้ ทำให้ฟิลิปปินส์ตัดสินใจยื่นขอคำวินิจฉัยต่อศาลอนุญาโตตุลาการถาวร (Permanent Court of Arbitration: PCA) ในประเด็นสิทธิครอบครองทะเลจีนใต้ที่อ้างด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์และแผนที่เส้นประ 9 จุด ของจีนว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ตามมาตรา 287 ประกอบภาคผนวกที่ 7 ซึ่งในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม 2016 ศาล PCA ได้มีคำตัดสินโดยมีสาระสำคัญดังนี้

“การอ้างสิทธิครอบครองด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์และการใช้แผนที่เส้นประ 9 จุด ถูกกระทบโดยสิ้น เนื่องจากไม่สอดคล้องกับอนุสัญญา UNCLOS ว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษจำเพาะ อีกทั้งการอ้างสิทธิด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ นั้น ไม่เป็นหลักฐานที่มีน้ำหนักอย่างเพียงพออันเป็นที่ยอมรับสิทธิในการครอบครองและเป็นเจ้าของทรัพยากรในทะเลจีนใต้”

นอกจากนี้ ศาล PCA ยังพิจารณาว่า การดำเนินการของจีนในทะเลจีนใต้เป็นการละเมิดเขตอำนาจอธิปไตยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของฟิลิปปินส์¹ เนื่องจาก (1) จีนขัดขวางการทำประมงและสำรวจปิโตรเลียม (2) สร้างเกาะเทียมที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และ (3) ทางกรจีนล้มเหลวต่อการห้ามปราบกองเรือจีนทำประมงในเขตพื้นที่ดังกล่าว

ถึงกระนั้น แม้ว่าฟิลิปปินส์จะเป็นฝ่ายได้ประโยชน์จากคำวินิจฉัยของศาล PCA แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความขัดแย้งระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ในประเด็นทะเลจีนใต้บรรเทาลง เนื่องจากทั้งในทางนิตินัยและทางปฏิบัติ คำวินิจฉัยของศาล PCA ไม่มีผลบังคับต่อจีน สืบเนื่องจากการเป็นเพียง “เสือกระดาษ” ที่ไม่สามารถบังคับจีนให้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลได้ เช่นเดียวกันประชาคมระหว่างประเทศที่ไม่สามารถจะโน้มน้าวให้จีนยอมทำตามคำสั่งศาล เพราะไม่มีอำนาจและกังวลว่าการกดดันจีนมากเกินไปอาจเป็นปัจจัยกระตุ้นให้จีนดำเนินนโยบายเพื่กร้าวมากขึ้น (Zhao, 2018: 1-10) ขณะเดียวกัน ประธานาธิบดีโรดริโก ดูเตร์เต (Rodrigo Duterte) เลือกที่จะนิ่งเฉยต่อการใช้คำวินิจฉัยมากดดันจีนให้ยอมรับสิทธิของฟิลิปปินส์ในทะเลจีนใต้ โดยหันมาดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะถ่วงดุลแบบสมดุล (equi-balancing policy) คือ การปรับระดับความสัมพันธ์กับชาติมหาอำนาจให้สมดุลอันเป็นประโยชน์ต่อฟิลิปปินส์ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมคือ การถอยห่างจากสหรัฐฯ และกระชับความสัมพันธ์กับจีน (ดูเพิ่มเติมในส่วนของการทำทนายจากประธานาธิบดีดูเตร์เต) อนึ่ง จีนประกาศไม่ยอมรับอำนาจของศาลในประเด็นทะเลจีนใต้อย่างทันทีทันใดตั้งแต่ที่ฟิลิปปินส์ยื่นเรื่องในปี 2013 ดังนั้น

1 อนุสัญญา UNCLOS กำหนดให้แต่ละประเทศสามารถมีเขตต่อเนื่องจากทะเลอาณาเขตได้อีก 12 ไมล์ทะเล โดยจะขยายเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลได้ก็ต่อเมื่อมีเกาะที่อยู่ในเขตอำนาจอธิปไตย แต่ไม่รวมถึงโขดหิน หรือแนวปะการังที่ไม่สามารถตั้งถิ่นฐานหรือดำรงชีพได้

จีนยังคงดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อจะครอบครองทะเลจีนใต้แต่เพียงฝ่ายเดียว และยังคงใช้อำนาจทางทหาร อิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจมาดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน ฟิลิปปินส์จึงคงเหลือการกระชับความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงจากจีนเป็นอีกหนึ่งทางเลือก

ความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหารระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์

ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์เริ่มจากการเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงตามสนธิสัญญากับสหรัฐฯ โดยในช่วงทศวรรษ 1990 ทั้งสองฝ่ายมีการเยือนแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านความมั่นคงอยู่เป็นประจำเพื่อคงความสัมพันธ์อันดี แม้ว่าความขัดแย้งระหว่างโลกคอมมิวนิสต์กับโลกเสรีจะผ่อนคลายลงแล้วก็ตาม ถึงกระนั้น ประเด็นการทหารก็มักเป็นเรื่องที่ไม่อ่อนไหวและไม่ขัดต่อกฎหมายของญี่ปุ่นอย่างการค้าและการพัฒนา มากกว่าประเด็นความมั่นคง (De Castro, 2017: 36) ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์เริ่มเป็นรูปเป็นร่างในสมัยประธานาธิบดีกลอเรีย มาคาปากัล-อาร์โรโย (Gloria Macapagal-Arroyo) ซึ่งมีนโยบายกระชับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจเพื่อคานอิทธิพลของจีนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นในปี 2001 ประธานาธิบดีอาร์โรโยกับนายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคเออุมิ (Junichiro Koizumi) จึงเห็นพ้องกับการริเริ่มกลไกปรึกษาหารือด้านการเมืองและการทหารประจำปี (annual politico-military dialogue) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของญี่ปุ่นที่ต้องการเข้ามามีบทบาทด้านความมั่นคงในภูมิภาคให้มากขึ้น

ต่อมาในปี 2005 โยชิโนริ โอโนะ (Yoshinori Ono) ผู้อำนวยการสำนักงานความมั่นคงญี่ปุ่น (Japan Defense Agency) ได้เดินทางเยือนฟิลิปปินส์อย่างเป็นทางการ เพื่อร่วมหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมฟิลิปปินส์ภายใต้กรอบการหารือร่วมด้านการเมืองและการทหาร ซึ่งทั้งสองเห็นพ้องถึงการร่วมมือในประเด็นความมั่นคงทางทะเล การจัดการภัยพิบัติ การต่อต้านการก่อการร้าย รวมถึงภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ต่างๆ โดยการเดินทางครั้งนี้ถือเป็นเยือนฟิลิปปินส์ครั้งประวัติศาสตร์ เพราะเป็นครั้งแรกที่เจ้าหน้าที่ระดับสูง (เทียบเท่ารัฐมนตรี) ด้านความมั่นคงญี่ปุ่นเดินทางเยือนฟิลิปปินส์ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันได้รับการตอกย้ำในเดือนธันวาคม 2006 เมื่อนายกรัฐมนตรีอาเบะเดินทางเยือนฟิลิปปินส์อย่างเป็นทางการ พร้อมกับเห็นพ้องถึงภัยคุกคามจากโครงการพัฒนาขีปนาวุธและนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ นำไปสู่แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดเพื่อความร่วมมืออย่างรอบด้าน (Philippine-Japan Joint Statement on Partnership between Two Close Neighbors for Comprehensive Cooperation) เพื่อส่งเสริมการหารือเชิงนโยบายในประเด็นความมั่นคง

ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศมีความคืบหน้ามากขึ้นในสมัยประธานาธิบดีเบนิโน อาควิโน ที่สาม (Benigno Aquino III) เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ปัญหาทะเลจีนใต้ปะทุขึ้นอีกครั้ง โดยพัฒนาการความร่วมมือด้านความมั่นคงในสมัยประธานาธิบดีอาควิโนเริ่มตั้งแต่การเดินทางเยือนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการในปี 2011 ซึ่งนำไปสู่การยกระดับความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ เน้นความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล เพราะเห็นพ้องร่วมกันว่า “ทะเลจีนใต้

เป็นเส้นทางสำคัญที่ใช้เชื่อมโยงภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกับโลก ดังนั้นสันติภาพและความมั่นคงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรักษาไว้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประชาคมระหว่างประเทศ” ภายใต้กรอบความร่วมมือนี้ ทั้งสองประเทศได้มีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างกองทัพเรือและหน่วยยามฝั่งผ่านกลไกปรึกษาหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงทางทะเล และการฝึกซ้อมร่วมระหว่างหน่วยยามฝั่ง (De Castro, 2013: 162) นอกจากนี้ ความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ที่แน่นแฟ้นยังเห็นได้จาก การเดินทางเยือนฟิลิปปินส์ของผู้นำวิชาการทหารเรือญี่ปุ่น และการเข้าเทียบท่าที่ฟิลิปปินส์ของเรือรบญี่ปุ่น เป็นต้น

เหตุการณ์เผชิญหน้าระหว่างฟิลิปปินส์กับจีนบริเวณสันดอนสการ์โบโรห์ได้ตอกย้ำถึงความจำเป็นของการกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่น โดยในปี 2012 ประธานาธิบดีอาคีโนได้ลงนามกฎหมายที่ 10349 (Republic Act 10349) เพื่อขยายเวลาของโครงการพัฒนากองทัพสู่ความทันสมัยไปจนถึงปี 2027 โดยเน้นความสำคัญของการจัดหายุทโธปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเล ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ญี่ปุ่นเผชิญหน้ากับจีนบริเวณหมู่เกาะเซนคาคุ/เตียวหยู ทำให้ทั้งสองประเทศตระหนักถึงการมีภัยคุกคามความมั่นคงร่วมกัน ดังนั้น หลังเหตุการณ์ที่สันดอนสการ์โบโรห์เพียงเดือนเดียว รัฐบาลตรึงการกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศได้ลงนามข้อตกลงทวิภาคีว่าด้วยความมั่นคงทางทะเล เพื่อกระชับความสัมพันธ์ให้มากขึ้นผ่านกลไกการปรึกษาหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกองกำลังป้องกันตนเองทางทะเล (Maritime Self-Defense Force: MSDF) กับกองทัพเรือฟิลิปปินส์ และต่อจากนั้นเพียงไม่กี่วัน อัลเบิร์ต เดล โรซาริโอ (Albert Del Rosario) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฟิลิปปินส์ได้ประกาศว่า ญี่ปุ่นเห็นชอบกับการจัดหาเรือตรวจการณ์ลำใหญ่ขนาด 44 เมตร จำนวน 10 ลำ ให้แก่หน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์ มูลค่าประมาณ 12 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งให้ยืมเครื่องบินฝึกหัด TC-90 ของกองกำลัง MSDF เพื่อปฏิบัติการกิจด้านการรักษาความมั่นคงทางทะเล ภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อยกระดับขีดความสามารถด้านกิจการทางทะเลของฟิลิปปินส์ (De Castro, 2017: 38-40) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรับมือกับการขยายอำนาจทางทะเลและการอ้างสิทธิในพื้นที่ทับซ้อนในทะเลจีนใต้ของจีน (Storey, 2013: 154) จะเห็นได้ว่า การร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ข้อพิพาททะเลจีนใต้ปะทุขึ้นอีกครั้ง แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้สะดวกมากนัก เพราะญี่ปุ่นมีข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือด้านความมั่นคง จนกระทั่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ

ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์ในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ

นายกรัฐมนตรีอาเบะได้เดินทางเยือนฟิลิปปินส์อย่างเป็นทางการในเดือนกรกฎาคม 2013 โดยได้เสนอ “ความคิดริเริ่ม 4 ประการสำหรับสานสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์” (four initiatives in diplomacy with the Philippines) ได้แก่ (1) ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (2) ส่งเสริมความร่วมมือทางทะเลเพื่อปกป้องเสรีภาพทางทะเล โดยญี่ปุ่นจะจัดหาเรือตรวจการณ์จำนวน 10 ลำ ด้วยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (yen loan) เพื่อเพิ่มขีด

ความสามารถแก่หน่วยยามฝั่งของฟิลิปปินส์ ฝึกซ้อมร่วมทวิภาคี และสนับสนุนฟิลิปปินส์ในการขอคำวินิจฉัยต่อศาล PCA ขณะที่ประธานาธิบดีอาคิโนได้ย้ำว่า ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลเป็นเสาหลักของการเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสองประเทศ (3) สนับสนุนการสร้างสันติภาพในมินดาเนา และ (4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2017)

ทั้งนี้ ในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ช่วงที่ประธานาธิบดีอาคิโนเดินทางเยือนญี่ปุ่นเพื่อเข้าร่วมประชุมสุดยอดญี่ปุ่น-อาเซียน ทั้งสองผู้นำได้ประมุขนอกรอบ พร้อมลงนามบันทึกแลกเปลี่ยนว่าด้วยการจัดหาเรือตรวจการณ์ให้แก่หน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์ (Exchange of Notes on the Provision of Patrol Vessels to Philippines Coast Guard) และจดหมายแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเสรีภาพในการเดินอากาศ (Exchange of Letters for the Expanded Liberalization of Air Services) อันเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่จีนประกาศจัดตั้งเขตแสดงตนเพื่อการป้องกันภัยทางอากาศ (Air Defense Identification Zone: ADIZ) ในทะเลจีนตะวันออก ซึ่งได้สร้างความกังวลต่อทั้งประเทศในภูมิภาคและประเทศที่อ้างสิทธิในทะเลจีนใต้ถึงความพยายามของจีนในการขยายเขตอำนาจทหารไปยังทะเลจีนใต้เป็นพื้นที่ต่อไป

อนึ่ง การจัดหาเรือตรวจการณ์ได้มีการพูดคุยระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงในครั้งการเยือนฟิลิปปินส์ของนายฟูมิโอะ คิชิดะ (Fumio Kishida) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นการเดินทางเยือนต่างประเทศครั้งแรกหลังเข้ารับตำแหน่งในเดือนมกราคม 2013 ตอกย้ำถึงความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคงที่เหนียวแน่น โดยยืนยันว่าญี่ปุ่นจะทยอยส่งมอบเรือตรวจการณ์ 10 ลำ ภายใน 18 เดือน พร้อมกันนั้นรัฐมนตรีโรซารีโอได้แสดงถึงความกังวลร่วมที่ทั้งสองประเทศมีต่อท่าทีแข็งกร้าวของจีนว่าเป็น “ภัยคุกคามอย่างยิ่ง” ต่อเสถียรภาพของภูมิภาค ดังนั้นฟิลิปปินส์จะร่วมมือด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่นให้มากขึ้นเพื่อถ่วงดุลจีน อันเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างเสถียรภาพของภูมิภาค (Storey, 2014: 129) อีกทั้งการเดินทางเยือนฟิลิปปินส์ในเดือนมิถุนายนปี 2013 ของนายอิชิโนริ โอนิเดระ (Itsunori Onodera) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเพื่อหารือกับนายวอลแตร์ กัชมิน (Voltaire Gazmin) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของฟิลิปปินส์ ก็เป็นหนึ่งในความพยายามที่ทั้งสองประเทศต้องการยกระดับความร่วมมือด้านความมั่นคง โดยรัฐมนตรีกัชมินได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการต้อนรับกองกำลัง MSDF ที่จะเทียบท่าฐานทัพเรือฟิลิปปินส์ ในฐานะพันธมิตรเช่นสหรัฐฯ (De Castro, 2013: 164; Shoji, 2014: 137-138)

ในเดือนมิถุนายน 2014 ประธานาธิบดีอาคิโนเดินทางเยือนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ ทั้งสองประเทศยืนยันถึงการสนับสนุนด้านความมั่นคงซึ่งกันและกัน โดยญี่ปุ่นสนับสนุนการแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้ของฟิลิปปินส์ด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ ขณะที่ฟิลิปปินส์สนับสนุนการปรับปรุงกิจการความมั่นคงของนายกรัฐมนตรีอาเบะ ในการนี้ นายกรัฐมนตรีอาเบะได้กล่าวว่า เรือตรวจการณ์จำนวน 3 ลำ จะสามารถส่งมอบให้แก่ฟิลิปปินส์ได้ภายในปีหน้าโดยที่เหลืจะทยอยส่งมอบภายในปี 2016 ต่อมาในเดือนมิถุนายน 2015 ประธานาธิบดีอาคิโนเดินทางเยือนญี่ปุ่นซึ่งมีกาวอย่างสำคัญในความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศ เนื่องจากการลงนาม “ปฏิญญาร่วมระหว่าง

ญี่ปุ่น-ฟิลิปปินส์เพื่อการเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ที่แข็งแกร่งบนหลักการและเป้าหมายร่วมกันเพื่อสันติภาพ เสถียรภาพ และการเจริญเติบโตในภูมิภาค” (Japan-Philippines Joint Declaration: A Strengthened Strategic Partnership for Advancing the Shared Principles and Goals for Peace, Security, and Growth in the Region and Beyond) ปฏิญญานี้ย้ำถึงความร่วมมืออย่างรอบด้านของทั้งสองประเทศ ทั้งด้านความมั่นคง (มินดาเนา ทะเลจีนใต้ เกาหลีเหนือ และภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่) และการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการให้ความช่วยเหลือ ODA และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2017) ปฏิญญาร่วมนี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองประเทศมีความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยในทะเลจีนใต้ รวมทั้งแสดงความไม่เห็นด้วยต่อการดำเนินนโยบายของจีนในทะเลจีนใต้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมและครอบครองพื้นที่แต่เพียงฝ่ายเดียว (De Castro, 2017: 42)

เพื่อให้การร่วมมือด้านความมั่นคงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งสองฝ่ายจึงมีแผนปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ที่แข็งแกร่ง (Action Plan for Strengthening of the Strategic Partnership) อันเป็นกรอบความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค ประกอบด้วย *ประการแรก* อันเป็นประเด็นสำคัญในความร่วมมือ ได้แก่ ความมั่นคงทางทะเล การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคง การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ และการพัฒนายุทธโรปกรณ์และเทคโนโลยีด้านความมั่นคง *ประการที่สอง* กลไกหารือด้านนโยบายต่างประเทศและความมั่นคง โดยมีกระทรวงการต่างประเทศและกลาโหมเป็นเจ้าภาพ เช่น การประชุมระดับรัฐมนตรี การเจรจาเชิงยุทธศาสตร์ระดับรัฐมนตรีช่วยว่าการ การปรึกษาหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูง การเจรจาด้านการเมือง-การทหาร การหารือระหว่างสภาความมั่นคงแห่งชาติ *ประการที่สาม* การช่วยเหลือเพื่อยกระดับขีดความสามารถและการฝึกซ้อมร่วมกัน *ประการที่สี่* ความร่วมมือด้านความมั่นคงและความปลอดภัยทางทะเล โดยญี่ปุ่นจะร่วมมือกับหน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์ เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดหาเรือตรวจการณ์ *ประการที่ห้า* ร่วมมือต่อต้านโจรสลัดและอาชญากรรมทางทะเลผ่านทาง ReCAAP ซึ่งฟิลิปปินส์จะสนับสนุนบทบาทของญี่ปุ่นและประการสุดท้าย ทั้งสองประเทศจะร่วมมือรักษากฎกติกาดังกล่าวในภูมิภาค

ด้านการฝึกซ้อมร่วมระหว่างหน่วยงานความมั่นคงทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคีถือว่ามีความคืบหน้าอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ปี 2015 โดยในเดือนมกราคม กองกำลัง MSDF กับกองทัพเรือฟิลิปปินส์เห็นชอบกับการฝึกซ้อมร่วมในทะเลจีนใต้ ภายใต้นิทกความเข้าใจด้วยความร่วมมือด้านความมั่นคง ต่อมาในเดือนมิถุนายนได้ร่วมฝึกซ้อมด้านการสำรวจและลาดตระเวน (ISR) บริเวณเกาะปาลาวัน โดยมีเครื่องบินลาดตระเวนและเครื่องบินปราบเรือดำน้ำ P-3C Orion ของกองกำลังญี่ปุ่นเข้าร่วมฝึกซ้อมด้วย นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังได้เข้าร่วมฝึกซ้อมร่วมกับสหรัฐฯ และฟิลิปปินส์ภายใต้รหัส CARAT และ PHIBLEX อีกทั้งกระทรวงกลาโหมของญี่ปุ่นได้แถลงถึงโครงการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับฟิลิปปินส์ด้วยการให้การสนับสนุนกองทัพอากาศฟิลิปปินส์ในโครงการขนส่งทางอากาศและการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่

ภาพที่ 2 BRP Malabrigo (MRRV-4402)
เรือตรวจการณ์ลำที่สองที่ญี่ปุ่นส่งมอบแก่ฟิลิปปินส์



ที่มา: Wikimedia Commons. 2018. “BRP Malabrigo pre-delivery.” Url: <https://bit.ly/2L2PMdB>; Accessed on 1 August 2018.

การประชุมกรอบระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์ในครั้งการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่กรุงเวียงจันทน์ในเดือนกันยายน 2016 นายกรัฐมนตรีอาเบะได้กล่าวว่า เรือตรวจการณ์ขนาด 44 เมตร 1 ลำ ได้จัดส่งให้ฟิลิปปินส์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขณะที่อีก 9 ลำ จะสามารถดำเนินการตามแผนที่ตกลงกันไว้ (ซึ่งล่าช้ากว่าที่เคยตกลงกันไว้ในปี 2014 โดยตามรายงานข่าวเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2017 จะสามารถจัดส่งได้ทั้งหมดภายในปี 2018) อีกหนึ่งเดือนต่อมา ผู้นำทั้งสองประเทศได้ประชุมสุดยอดทวิภาคีเมื่อประธานาธิบดีดูเตอร์เตเดินทางเยือนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการท่ามกลางความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ-ฟิลิปปินส์ หลังจากทีประธานาธิบดีดูเตอร์เตเดินทางเยือนจีนและกล่าวถึงการลดระดับความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐฯ และหันไปกระชับความสัมพันธ์กับจีนให้มากขึ้น โดยได้กล่าวกับผู้สื่อข่าวว่า “ตนต้องการให้ทหารต่างชาติในฟิลิปปินส์ออกจากประเทศภายใน 2 ปี” (Rich, 2016) ซึ่งแตกต่างจากนโยบายของประธานาธิบดีอาเบะที่เน้นร่วมมือด้านการทหารกับสหรัฐฯ เพื่อรับมือกับนโยบายเชิงก้าวร้าวของจีน ดังนั้นญี่ปุ่นในฐานะพันธมิตรของสหรัฐฯ จึงแสดงบทบาทคนกลางเพื่อรักษาความเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงระหว่างฟิลิปปินส์กับสหรัฐฯ ไว้ เพราะหากสองประเทศบาดหมางกัน ญี่ปุ่นจะได้รับผลกระทบตามไปด้วย

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว การใช้ทรัพยากรด้านการทหารและความมั่นคงในฐานะเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะญี่ปุ่นต้องเสริมอำนาจ smart power เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประธานาธิบดีคนใหม่ของฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นการรักษาจุดอำนาจภายในภูมิภาค จากการดำเนินนโยบายเชิงรุกของจีนด้วยการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจสร้างเสน่ห์และ

ปรับความสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์ นายกรัฐมนตรีอาเบะจึงประกาศให้ความช่วยเหลือแก่ฟิลิปปินส์ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ มูลค่ารวมกันประมาณ 210 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (21,000 ล้านบาท) ในด้านความมั่นคง ญี่ปุ่นจะจัดหาเรือตรวจการณ์ขนาด 90 เมตร สำหรับหน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์อีก 2 ลำ งบประมาณ 146 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (16,455 ล้านบาท) ภายใต้โครงการเพิ่มขีดความสามารถด้านความปลอดภัยทางทะเลแก่หน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์ระยะที่สอง (Maritime Safety Capability Improvement Project for the Philippines Coast Guard-Phase II) พร้อมด้วยข้อตกลงเกี่ยวกับเครื่องบิน TC-90 (Memorandum of Implementation and Letter of Arrangement for the transfer of JMSDF's training aircraft TC-90s) ซึ่งในตอนแรกญี่ปุ่นจะให้เช่าเครื่องบินฝึกหัดรุ่น T-90 จำนวน 5 ลำ แต่ต่อมาญี่ปุ่นได้มีการแก้กฎหมายอันนำไปสู่การบริจาคเครื่องบินรุ่นดังกล่าวให้แก่ฟิลิปปินส์จำนวน 5 ลำใน ค.ศ.2017 และอีก 3 ลำใน ค.ศ. 2018 การดำเนินการดังกล่าวได้รับผลตอบรับเชิงบวกจากประธานาธิบดีดูเตอร์เต ดังเห็นได้จากการเสนอให้มีการซ่อมบำรุงร่วมกันเพื่อกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงให้มากขึ้น และการเข้าร่วมสังเกตการณ์การฝึกซ้อมของหน่วยยามฝั่งญี่ปุ่นที่เมืองโยโกฮาม่า (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2017)

ญี่ปุ่นได้กระชับความสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์ให้แน่นแฟ้นมากขึ้น ในครั้งการเยือนฟิลิปปินส์ของนายกรัฐมนตรีอาเบะในเดือนมกราคม 2017 ซึ่งถือเป็นผู้นำต่างชาติคนแรกที่เดินทางเยือนฟิลิปปินส์อย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ประธานาธิบดีดูเตอร์เตเข้ารับตำแหน่ง โดยได้ลงนามในบันทึกความร่วมมือระหว่างหน่วยยามฝั่ง (Memorandum of Cooperation between the Japan Coast Guard and the Philippine Coast Guard) สำคัญคือ ญี่ปุ่นจะจัดหาเรือเร็วให้แก่หน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์ มูลค่ารวมประมาณ 5,500,000 ดอลลาร์สหรัฐ (600 ล้านบาท) ในครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีอาเบะยืนยันว่าญี่ปุ่นมีความตั้งใจจะช่วยเหลือฟิลิปปินส์ยกระดับความสามารถด้านความมั่นคงทางทะเลและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การร่วมมือฝึกนักบินเครื่องบิน TC-90 ภายใต้ปฏิบัติการซ่อมรบ *Balikatan* (เคียงบ่าเคียงไหล่) ระหว่างสหรัฐฯ – ฟิลิปปินส์ ความร่วมมือด้านยุทธโศภนการทางทหาร การฝึกอบรมและการฝึกซ้อมต่างๆ เป็นต้น และยังได้กล่าวถึงหนึ่งในพื้นฐานที่เกื้อหนุนให้ทั้งสองประเทศสนับสนุนซึ่งกันและกัน คือ ฟิลิปปินส์และญี่ปุ่นเป็นประเทศหมู่เกาะ ดังนั้นความมั่นคงและความรุ่งเรืองของชาติจึงขึ้นอยู่กับสันติภาพ เสถียรภาพและเสรีภาพทางทะเล (Mabasa, 2017) ทั้งนี้ การจัดหาเรือเร็วได้รับการยืนยันในครั้งการเดินทางเยือนฟิลิปปินส์ของทาโร โคโนะ (Taro Kono) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อเข้าร่วมประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน (ASEAN Foreign Ministers' Meeting: AMM) ในเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา

ความท้าทายจากประธานาธิบดีดูเตอร์เต

การก้าวขึ้นมาของประธานาธิบดีดูเตอร์เตได้สร้างความกังวลแก่รัฐบาลญี่ปุ่นไม่น้อย เพราะประธานาธิบดีคนใหม่ประกาศจะทบทวนความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ พร้อมกับปรับความสัมพันธ์กับจีน ดังจะเห็นได้จากกรลดท่าทีแข็งขันในประเด็นทะเลจีนใต้บนเวทีประชุมสุดยอดอาเซียน การประกาศพิจารณายุติความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการลาดตระเวนในทะเลจีนใต้ การไม่ใช้คำตัดสิน

ของศาล PCA มากดดันจีนเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ที่มีความบาดหมางในสมัยประธานาธิบดีอาคิโน รวมทั้งการเดินทางเยือนจีนและรัสเซียที่มีนัยมากกว่าการเยือนเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีปกติ ดังที่ประธานาธิบดีดูเตร์เตประกาศว่า “การเดินทางเยือนจีนและรัสเซียเป็นการแสดงให้เห็นว่า ฟิลิปปินส์มีอิสระในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และจะมีการร่วมมือในฐานะพันธมิตรใหม่” (De Castro, 2016: 151)

ความท้าทายดังกล่าวสืบเนื่องจากเป้าหมายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีคนใหม่ที่มุ่งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนและการให้ความช่วยเหลือจากจีน รวมทั้งเป็นการตอบโต้สหรัฐฯ ที่วิพากษ์วิจารณ์นโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลฟิลิปปินส์ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่ง Renato Cruz De Castro (2016) นักวิชาการฟิลิปปินส์วิเคราะห์ว่า ยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีดูเตร์เตมีลักษณะ “ถ่วงดุลแบบสมดุล” คือ นโยบายที่ไม่ใช่ทั้งการถ่วงดุลและการร่วมขบวน (bandwagon) แต่เป็นการดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของชาติ ถึงกระนั้นเขาก็มองว่าประธานาธิบดีดูเตร์เตยังคงร่วมมือด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่นต่อเนื่องจากสมัยประธานาธิบดีอาคิโน ซึ่งถือเป็นการถ่วงดุลแบบสมดุลอีกทางหนึ่ง เพราะแม้ฟิลิปปินส์จะมีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดกับสหรัฐฯ และมุ่งกระชับความร่วมมือกับจีน แต่การรักษาความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่นก็เป็นการถ่วงดุลอิทธิพลจีนในขณะเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้การเปลี่ยนแปลงการเมืองภายในฟิลิปปินส์กระทบต่อผลประโยชน์และสถานะของประเทศ ญี่ปุ่นจึงชูจุดเด่นของนโยบายความมั่นคงของชาติที่มีความแตกต่างจากสหรัฐฯ โดยจะไม่มีผลกระทบต่อนโยบายถ่วงดุลแบบสมดุลของฟิลิปปินส์ ดังที่ Mie Oba (2018) วิเคราะห์ว่า “ญี่ปุ่นมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระมากขึ้น เพื่อปกป้องผลประโยชน์ รับมือกับอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีน รวมทั้งความไม่แน่นอนของนโยบายต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump)” อันสอดคล้องกับสิ่งที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงของญี่ปุ่นเคยกล่าวว่า “ในขณะที่ญี่ปุ่นกับสหรัฐฯ มีเป้าหมายเดียวกันในการกระชับความสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์ แต่ญี่ปุ่นนั้นมีแนวนโยบายที่แตกต่างออกไป และจะเป็นแนวทางที่ฟิลิปปินส์ยอมรับได้” (De Castro, 2017: 45-47) อันเป็นสิ่งที่ทำให้สามารถตีความได้ว่า ถึงแม้ว่านโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นจะมีพื้นฐานเดียวกับสหรัฐฯ เช่น ต่อต้านการก่อการร้าย ควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ และยับยั้งความพยายามครอบครองทะเลจีนใต้ฝ่ายเดียวของจีน แต่สำหรับนโยบายต่อฟิลิปปินส์ นายกรัฐมนตรีอาเบะเลือกที่จะไม่ใช้ไม้แข็งเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายปราบปรามยาเสพติด เนื่องจากฟิลิปปินส์เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญและมีผลต่อดุลอำนาจภายในภูมิภาค โดยเฉพาะในทะเลจีนใต้ ด้วยเหตุผลข้างต้น ญี่ปุ่นจึงต้องการพัฒนาความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนมากกว่าที่จะเป็นหุ้นส่วนแบบฉาบฉวยหรือเฉพาะกิจ การใช้ทรัพยากรทางทหารในเชิง “smart power” จึงเป็นการตอบโต้ภัยภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวมากที่สุด ดังเห็นได้จากการยกระดับการให้ความช่วยเหลือด้านยุทธโศปกรณ์ ได้แก่ การจัดหาเรือตรวจการณ์ขนาด 90 เมตร 2 ลำ การบริจาคเครื่องบินฝึกหัดรุ่น T-90 จำนวน 8 ลำ (5 ลำใน ค.ศ.2017 และ 3 ลำใน

ค.ศ.2018) การจัดหาเรือเร็วลาดตระเวน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยยามฝั่งฟิลิปปินส์ ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนระหว่างเจ้าหน้าที่ทั้งทางทวิภาคีและพหุภาคีในระดับสม่ำเสมออีกด้วย

บทสรุป

ในศตวรรษที่ 21 ญี่ปุ่นเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งความมั่นคงรูปแบบเดิมและความมั่นคงรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะความท้าทายด้านความมั่นคงทางทะเลซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศหมู่เกาะที่พึ่งพาเส้นทางเดินเรือและเสถียรภาพของเส้นทางคมนาคมทางทะเล แต่ถึงกระนั้น ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายและทัศนคติของสังคมต่อการใช้เครื่องมือทางทหารในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ทำให้ในช่วงแรกญี่ปุ่นยังคงดำเนินนโยบายในลักษณะเชิงรับ จนกระทั่งในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะ ญี่ปุ่นมีการปรับเปลี่ยนกลไกและนโยบายด้านความมั่นคงให้มีความเพียงพอต่อการรับมือกับความท้าทายในยุคปัจจุบันได้ หนึ่งในนโยบายเชิงรุกของญี่ปุ่นคือ การกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เพื่อรับมือกับท่าทีที่แข็งกร้าวของจีนในการอ้างสิทธิครอบครองทะเลจีนใต้แต่เพียงฝ่ายเดียว

ข้อพิพาททะเลจีนใต้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อประเทศที่อ้างสิทธิเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเทศที่ต้องพึ่งพาเส้นทางคมนาคมผ่านทะเลจีนใต้ด้วย ญี่ปุ่นด้วย โดยเฉพาะในปัจจุบันข้อพิพาททะเลจีนใต้มีแนวโน้มจะมุ่งไปสู่การใช้ “hard power” แก้ไขปัญหา เพราะกระบวนการแบบสันติวิธีไม่มีความคืบหน้าอย่างที่คาดหวังไว้ อีกทั้งการไม่ยอมรับคำวินิจฉัยของศาล PCA ก็สะท้อนถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศเมื่อเทียบกับอำนาจอธิปไตยและผลประโยชน์แห่งชาติ ญี่ปุ่นจึงตระหนักว่าการมีบทบาทเฉพาะในเวทีพหุภาคีไม่เพียงพออีกต่อไป ดังนั้นจึงเริ่มดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีกับหุ้นส่วนด้านความมั่นคงให้มีความแน่นแฟ้นมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยนายกรัฐมนตรีอาเบะที่การใช้ทรัพยากรด้านความมั่นคงและการทหารได้กลายมาเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

การกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีด้านความมั่นคงกับฟิลิปปินส์เป็นตัวอย่างของการร่วมมือที่มีพลวัตมากที่สุด เพราะฉายให้เห็นภาพของความมุ่งมั่นในการใช้อำนาจทางทหารเป็นเครื่องมือในนโยบายต่างประเทศ จุดเริ่มต้นของการร่วมมืออย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์เผชิญหน้าระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์บริเวณสันดอนสการ์โบโรว์ในปี 2012 อันเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่จีนและญี่ปุ่นยังไม่สามารถยุติความบาดหมางจากการปะทุขึ้นของข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะเซนคาคุ/เตียวหยู จีนจึงกลายเป็นความท้าทายร่วมที่ดึงดูดญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์มาร่วมมือเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ซึ่งภายใต้สถานการณ์ในภูมิภาคและข้อจำกัดของญี่ปุ่น การใช้อำนาจทางทหารในลักษณะ “smart power” เป็นทางออกที่เหมาะสมสำหรับญี่ปุ่นที่จะบรรลุเป้าหมายนโยบายต่างประเทศพร้อมกับลดกระแสต่อต้านเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางทหารทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้นในปี 2012 ญี่ปุ่นจึงให้คำมั่นจะจัดหาเรือตรวจการณ์จำนวน 10 ลำ พร้อมการช่วยเหลืออื่นๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถด้านความมั่นคงทางทะเลของฟิลิปปินส์ จุดประสงค์หลัก คือ ให้ฟิลิปปินส์มีความสามารถปกป้องอาณา

บริเวณในทะเลจีนใต้ที่อ้างสิทธิทับซ้อนกับจีน

ช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา การใช้ทรัพยากรด้านความมั่นคงและทางทหารเป็นเครื่องมือการทูตต่อฟิลิปปินส์มีความชัดเจนมากขึ้น เพราะนอกเหนือจากการจัดหาเรือตรวจการณ์ขนาด 44 เมตร 10 ลำ นายกรัฐมนตรีอาเบะยังประกาศจัดหาเรือตรวจการณ์ขนาด 90 เมตร อีก 2 ลำ เรือเร็วลาดตระเวนและบริจาคมอเตอร์บินฝึกหัดรุ่น TC-90 จำนวน 8 ลำ เพื่อให้ลาดตระเวนทางอากาศ อีกทั้งยังได้ส่งเจ้าหน้าที่ MSDF และหน่วยยามฝั่งเข้าร่วมการฝึกซ้อมด้านความมั่นคงทางทะเลกับฟิลิปปินส์ทั้งทางทวิภาคีและพหุภาคี (กับสหรัฐฯ) พร้อมกับการคงความช่วยเหลือแบบเดิมที่ญี่ปุ่นดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมาย เช่น การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติทางทะเล เป็นต้น หากประเมินลักษณะการให้ความช่วยเหลือด้านความมั่นคงตามแนวคิด “smart power” พบว่า ญี่ปุ่นดำเนินการตามกรอบแนวคิดด้วยการให้ความช่วยเหลือยุทธโธปกรณ์ทั้งในรูปเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและให้เปล่า การช่วยเหลือด้านการฝึกซ้อมทั้งทางทะเลและทางอากาศ การร่วมฝึกซ้อมทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ อันเป็นการดำเนินนโยบายด้วยการใช้ความสามารถและความปรานีของญี่ปุ่นที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

ถึงกระนั้น ญี่ปุ่นก็เผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของฟิลิปปินส์ เนื่องจากแนวทางการดำเนินนโยบายของประธานาธิบดีดูเตร์เตเน้นการสร้างสมดุลในความสัมพันธ์กับชาติมหาอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของฟิลิปปินส์เป็นหลัก กอปรกับชาติตะวันตกนำโดยสหรัฐฯ วิพากษ์วิจารณ์นโยบายปรามปรามยาเสพติดของประธานาธิบดีดูเตร์เต จึงเป็นโอกาสของจีนในการปรับความสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์อีกครั้ง ญี่ปุ่นซึ่งไม่ต้องการให้ปัญหาดังกล่าวกระทบต่อเป้าหมายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ จึงได้กระชับความสัมพันธ์กับฟิลิปปินส์ให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มความช่วยเหลือทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งญี่ปุ่นได้ใช้ทรัพยากรด้านความมั่นคงและการทหารตามแนวคิด “smart power” ในการรักษาระดับความสัมพันธ์ที่ดีกับฟิลิปปินส์ ซึ่งก็ได้ผลตอบแทนเชิงบวกจากประธานาธิบดีดูเตร์เต

สำหรับทิศทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์จะเป็นผลจากข้อตกลง เช่น การจัดหาเรือตรวจการณ์ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่เป็นข้อผูกมัดให้ทั้งสองประเทศในฐานะมิตรที่ดีต่อกันประการหนึ่ง ประการที่สองคือ ภัยคุกคามจากจีนยังไม่มีทีท่าจะลดลง กลับกันดูเหมือนจะเพิ่มขึ้นตามการเติบโตของจีนในฐานะมหาอำนาจทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ ที่สำคัญประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ซึ่งมีนโยบายแข็งกร้าวต่อการปกป้องอำนาจอธิปไตยและผลประโยชน์ของจีนทางทะเลก้ำกึ่งแผ้วถางทางสู่การเป็นผู้นำตลอดชีพ วิเคราะห์ได้ว่า การอ้างสิทธิและการครอบครองทะเลจีนใต้แต่เพียงฝ่ายเดียวจะเข้มข้นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการถมเกาะเทียมหรือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์บนเกาะพิพาท ฉะนั้นเมื่อสถานการณ์ตึงเครียดภายในภูมิภาคยังไม่บรรเทาเบาบางลง ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์จึงยังคงเป็นหนึ่งในทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าวด้วยการร่วมมือด้านความมั่นคงอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ การดำเนินยุทธศาสตร์ถ่วงดุลแบบสมดุลของประธานาธิบดีดูเตร์เตก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับความร่วมมือ

มื่อด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์ โดยคาดการณ์ได้ว่า ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศในระยะต่อไปจะมีลักษณะราบเรียบไม่หือหวา อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้นำฟิลิปปินส์ที่ไม่ต้องการให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นส่งผลด้านลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างฟิลิปปินส์กับจีนจนกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ

ท่าทีและแนวทางการดำเนินนโยบายของญี่ปุ่นต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประเด็นที่ไทยควรให้ความสนใจ เพราะนอกจากฟิลิปปินส์ซึ่งญี่ปุ่นมุ่งมั่นพัฒนาสู่ความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนแล้ว เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย เมียนมา รวมทั้งไทยก็เป็นประเทศที่นายกรัฐมนตรีอาเบะมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ทรัพยากรด้านความมั่นคงและการทหารมาผูกสัมพันธ์ ไทยในฐานะประเทศที่ไม่ต้องการมีความบาดหมางกับจีน แต่ก็จำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีกับญี่ปุ่นสามารถกำหนดนโยบายที่มีความเหมาะสมผ่านการศึกษาความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศเพื่อนบ้าน อันจะเป็นตัวอย่างสำหรับคำตอบที่ไทยประสงค์จะรักษาความสมดุลระหว่างสองมหาอำนาจที่ถือเป็นหุ้นส่วนสำคัญต่อความรุ่งเรืองและความอยู่รอดของไทย

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

มณฑล ชยสมศักดิ์. 2556. “การขยายบทบาททางทหารของจีนในทะเลจีนใต้.” ใน สุรชาติ บำรุงสุข (บก.), *จุลสารความมั่นคงศึกษา*: ฉ. 132-133. กรุงเทพฯ: สแควร์ ปริ้นซ์ 93.

Translated Thai References

Monthon Yotsomsak. 2012. “Kan Khayai Botbat Thang Thahan Khong Chin Nai Thale Chin-Tai” [China’s Military Expansion in the South China Sea]. In *Security Studies Project*, no.132-133, ed. Surachart Bamrungsuk. Bangkok: Square Print’ 93.

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Auslin, M. 2016. “Japan’s New Realism: Abe Gets Tough.” *Foreign Affairs*, 95(2): 125-134.
- Center for Strategic & International Studies (CSIS). 2017. “How Much Trade Transits the South China Sea?” Url: <https://chinapower.csis.org/much-trade-transits-south-china-sea/>. Accessed on 29 October 2017.
- Chan, M. 2018. “China Has Started Building its Third Aircraft Carrier, Military Sources Say.” *South China Morning Post*. Url: <https://bit.ly/2Cmuy71>. Accessed on 4 January 2018.
- Chandran, N. 2017. “As World Concentrated on North Korea, Beijing Was Busy Building in South China Sea.” *CNBC*. Url: <https://www.cnbc.com/2017/12/15/south-china-sea-beijing-building-projects-in-sprattly-paracel-islands.html>. Accessed on 15 December 2017.
- Curtis, G. L. 2013. “Japan’s Cautious Hawks: Why Tokyo Is Unlikely to Pursue an Aggressive Foreign Policy.” *Foreign Affairs*, 92(2): 77-86.
- Dalpino, C. 2016. “Japan-Southeast Asia Relations: Incremental, But Groundbreaking Steps.” *A Triannual E-Journal on East Asian Bilateral Relations*, 18(1): 139-152.
- De Castro, R.C. 2013. “China and Japan in Maritime Southeast Asia: Extending Their Geo-Strategic Rivalry by Competing for Friends.” *Philippine Political Science Journal*, 34(2): 150-169.
- De Castro, R.C. 2016. “The Duterte Administration’s Foreign Policy: Unraveling the Aquino Administration’s Balancing Agenda on an Emergent China.” *Journal of Current Southeast*

- Asian Affairs*, 35(3): 139-159.
- De Castro, R.C. 2017. "21st Century Japan-Philippines Strategic Partnership: Constraining China's Expansion in the South China Sea." *Asian Affairs: An American Review*, 44(2): 31-51.
- Fatton, L.P. 2016. "Japan's New Security Policy: Toward Regional Involvement at Sea?" *Strategic Security Analysis*, 4: 1-7.
- Grønning, B. E. M. 2014. "Japan's Shifting Military Priorities: Counterbalancing China's Rise." *Asian Security*, 10(1): 1-21.
- Japan External Trade Organization (JETRO). 2017a. "JETRO Global Trade and Investment Report 2017." Url: <https://bit.ly/2PNLOtb>. Accessed on 29 October 2017.
- Japan External Trade Organization (JETRO). 2017b. "JETRO White Paper and JETRO Global Trade and Investment Report." Url: <https://bit.ly/2ondrNc>. Accessed on 29 October 2017.
- Kingdon, E. 2015. "A Case for Arbitration: The Philippines' Solution The South China Sea Dispute." *Boston College International & Comparative Law Review*, 38(1): 129-157.
- Kitaoka, S. 2014. "A 'Proactive Contribution to Peace' and the Right of Collective Self-Defense: The Development of Security Policy in the Abe Administration." *Asia-Pacific Review*, 21(2): 1-18.
- Koda, Y. 2016. "Japan's Perceptions of and Interests in the South China Sea." *Asia Policy*, 21: 29-35.
- Koga, K. 2016. "Japan's Strategic Coordination in 2015: ASEAN, Southeast Asia, and Abe's Diplomatic Agenda," pp. 67-80. In *Southeast Asian Affairs 2016*, eds. D. Singh & M. Cook. Singapore: ISEAS-Yusof Ishak Institute.
- Lee, J. 2016. "In Defense of the East Asian Regional Order: Explaining Japan's Newfound Interest in Southeast Asia." *Geopolitics, History, and International Relations*, 8(1): 30-53.
- Li, R. 2018. "China's Defense Budget Lower Than Other Major Countries: NPC Spokesperson." *Global Times*. Url: <http://www.globaltimes.cn/content/1091649.shtml>. Accessed on 3 August 2018.
- Liff, A.P. 2015. "Japan's Defense Policy: Abe the Evolutionary." *The Washington Quarterly*, 38(2): 79-99.
- Mabasa, R.C. 2017. "Japan Will Support PH Nation-building through Trade, Maritime Security-PM Abe." *Manila Bulletin*. Url: <https://bit.ly/2NFshK4>. Accessed on 13 January 2017.
- Midford, P. 2015. "Japan's Approach to Maritime Security in the South China Sea." *Asian Survey*, 55(3): 525-547.
- Ministry of Economy Trade and Industry (METI). 2016. "Japan's Energy: 20 Questions to Understand the Current Energy Situation." Url: <https://bit.ly/2DxoxFG>. Accessed on 29 October 2017.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2017. "Japan-Philippines Relations." Url: <https://bit.ly/2wtbALe>. Accessed on 31 August 2017
- Nguyen, H.S. 2013. "ASEAN-Japan Strategic Partnership in Southeast Asia: Maritime Security and Cooperation," pp. 214-227. In *Beyond 2015: ASEAN-Japan Strategic Partnership for Democracy, Peace, and Prosperity in Southeast Asia*, eds. R. Sukma & Y. Soeya. Tokyo: Japan Center for International Exchange.
- Nye, J.S. 2004. *Soft Power: the Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs.
- Nye, J.S. 2011. *The Future of Power*. New York: PublicAffairs.
- Oba, M. 2018. "The Transition of Japan's Regional Policy for Peace and Prosperity in the 'Region': from Asia-Pacific, East Asia to Indo-Pacific." King Prajadhipok's Institute,

- Seminar on 19 March 2018.
- Permanent Court of Arbitration. 2016. "Press Release: The South China Sea Arbitration (The Republic of the Philippines V. The People's Republic of China)." Url: <https://bit.ly/29KQ1gF>. Accessed on 10 January 2018.
- Poh, A. 2017. "The Myth of Chinese Sanctions over South China Sea Disputes." *The Washington Quarterly*, 40(1): 143-165.
- Rahn, W. 2017. "Will the US Fight for Oil in the South China Sea?" Deutsche Welle. Url: <http://www.dw.com/en/will-the-us-fight-for-oil-in-the-south-china-sea/a-37677319>. Accessed on 22 February 2017.
- Rich, M. 2016. "Rodrigo Duterte, in Japan, Calls for U.S. Troops to Exit Philippines in 2 Years." *The New York Times*. Url: <https://nyti.ms/2Nw835c>. Accessed on 26 October 2016.
- Saltzman, I. Z. 2015. "Growing Pains: Neoclassical Realism and Japan's Security Policy Emancipation." *Contemporary Security Policy*, 36(3): 498-527.
- Shoji, T. 2014. "The South China Sea: A View from Japan." *NIDS Journal of Defense and Security*, No.15: 127-141.
- Singh, B. 2010. "The Evolution of Japan's Security Role in Southeast Asia." *The Round Table*, 99(409): 391-402.
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). 2017. "SIPRI Military Expenditure Database." Url: <https://www.sipri.org/databases/milex>. Accessed on 1 October 2017.
- Storey, I. 2013. "Japan's Maritime Security Interests in Southeast Asia and the South China Sea Dispute." *Political Science*, 65(2): 135-156.
- Storey, I. 2014. "Japan's Evolving Security Concerns in Maritime Southeast Asia: From Safety of Navigation to Lake Beijing," pp. 114-134. In T. Shiraishi & T. Kojima (eds.), *ASEAN-Japan Relations*. Singapore: Mainland Press.
- Wang, F. 2015. "South China Sea Territorial Disputes and Sino-Philippine Trade." *Economic and Political Studies*, 3(2): 85-111.
- Wuthnow, J. 2017. "Asian Security without the United States? Examining China's Security Strategy in Maritime and Continental Asia." *Asian Security*, 1-16. Published on-line < doi: 10.1080/14799855.2017.1378181 >.
- Ying Hui, L. 2017. "Chinese Construction in the South China Sea: Should ASEAN be Concerned?" *The Diplomat*. Url: <https://bit.ly/2wuDpCO>. Accessed on 26 December 2017.
- Yoshimatsu, H. 2012. "Japan's China Policy in Domestic Power Transition and Alliance Politics." *Asian Affairs: An American Review*, 39(2): 106-126.
- Zhao, S. 2018. "China and the South China Sea Arbitration: Geopolitics Versus International Law." *Journal of Contemporary China*, 27(109): 1-15.